

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש
זי"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש (בעל
שם קטן מבוטשעטש), מעובד באופן השווה לכל נפש

על ידי בתי כנסיות יכולים להמשיך קדושתו יתברך לעולם הזה

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (במדבר כד, ה)

ידוע כי אהל הוא דירת עראי, ואילו משכן הוא דירת קבע, וכן ידוע כי
יעקב הוא בחינה תחתונה (זה"ק ח"ג רי:), ואילו ישראל הוא בחינה עליונה
(זה"ק ח"ג רי:).

זה יש לרמוז בדברי הכתוב, 'מה טובו אהליך יעקב', מה טוב ומה נאה
ומה יפה, 'אהליך יעקב', שהיא ענין דירת עראי, המורה על העולם הזה
שהוא עולם עובר ועראי, ואף על פי כן יוכלו להמשיך בתוכו השראת
כבודו יתברך בתוך כל אחד ואחד, כמו שהביא האלשיך הקדוש (שמות
כה, ט) על הכתוב (שמות כה, ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', היינו בתוך
כל אחד ואחד, וזה הוא על ידי 'משכנותיך ישראל', על ידי שיכנו מקום
של קבע, מקום מיוחד בו יקבלו אור פני מלך בהתקשרות והתדבקות
לקדושתו העליונה, לקלס לפני המלך ברוך הוא בשירות ותשבחות, על ידי
זה יוכל להמשיך השראת שכנתו יתברך אף בעולם הזה.

(פרשת תרומה סעודה שלישית, בד"ה ועשו לי)

*

תלמידיו של אברהם אבינו לעומת תלמידיו של בלעם הרשע

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו
ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה
ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה
מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו
של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין
בעולם הבא שנאמר (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא
אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנאמר
(תהלים נה, כד) ואתה אלקים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא
יחצו ימיהם ואני אבטח בך (אבות פ"ה מ"ט)

יש לכוון בזה, כי האדם שיש בידו שלשה דברים הללו, היינו הוא
מסתפק במו שיש לו להיות שמח בחלקו, רוחו נמוכה ונפשו שפלה
לפרוש מן התאוות בעולם הזה, אשרי חלקו בעולם הזה, כי אם יראה את
חבירו שזכה לעשירות, אינו מתקנא בו לדאוב נפשו עליו מפני עשירות
חברו, כי הוא עצמו גם כן עשיר הוא, שהרי שמח הוא בחלקו ויש לו נחת
רוח מעשרו. וכן אם רוחו נמוכה, באם יבוא בין חבריו ולא יתנהג עמו
בשלימות הכבוד, לא יגע הדבר בנפשו, כי אם רוחו נמוכה הרי הוא אומר
לעצמו וכי מי הוא שצריכים לכבדו, ומה ערך הוא שיכבדוהו בני אדם.
כך גם בראותו את רעיו אוכלים ושותים לרוב תאוותם מכל מיני תענוגי
העולם הזה, אינו מתגרה בהם לחמוד ולהשתוקק לתאוות אלו, שהרי
נפשו שפלה, וזהיר ופרוש הוא מן התאוות, ואינם בעיניו אלא הבלי הבלים.
ולכן בשלשה דברים אלו 'אוכל בעולם הזה', רצונו לומר טוב לו תמיד
בעולם הזה כנוצר לעיל, 'ונוחל לעולם הבא', שיש להם לחלקם לעולם
הבא, וכל זה להיפך אצל תלמידי בלעם הרשע, שאינם זוכים לכל זה.

(פרקי אבות פ"ה מ"ט)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאליה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד
מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

ותרועת מלך בו

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו
ותרועת מלך בו (במדבר כג, כא)

כתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מספינקא זי"ע בספרו
חקל יצחק (פרשת בלק בד"ה לא הביט) לפרש בזה, בהקדם
מה שיצא לדון האור החיים הקדוש על הפסוק (שמות כב,
יג - יד) 'וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין
עמו שלם ישלם אם בעליו עמו לא ישלם', וכתב רש"י, בין
שהיא באותה מלאכה, בין שהיא במלאכה אחרת. והנה
ביארו חכמינו ז"ל (בבא מציעא צה.) כי דין זה הנאמר בתורה
הוא גם בשוכר שכיר, והנה עוד אמרו (בבא מציעא צז.), כי אם
השואל ביקש מבעליו השקיני מים, הרי זה נחשב שהוא עמו
במלאכה. על פי זה מעיר האור החיים הקדוש, אשר כעת
שואלי"ם הולכים בו, שהרי הקדוש ברוך הוא מקיים את כל
התורה כולה (ירושלמי ראש השנה), וכמו שאנו אומרים בכל
יום (ברכת 'ברוך שאמר') ברוך גוזר ומקיים, אם כן למה דרשו
חכמינו ז"ל (שבת קנב:) על הכתוב (קהלת יב, ז) 'והרוח תשוב
אל האלקים אשר נתנה', תנה לו כמו שנתנה לך, והרי לו
יהיה שנפגמה, הלא לא יאשם, כי בעליו עמו, משום שהשם
יתברך זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה.

והביא את דברי אביו האדמו"ר הרה"ק רבי יוסף מאיר
מספינקא זי"ע שאמר, כי בכל אופן שהוא אם עובר עבירה
במזיד, הרי הוא פורק עול מעליו, ושוב אין בעליו עמו, ואם
הוא בשוגג הלא אין עונש על כך, עד כאן, והיינו שעל ידי
עשיית החטא והפשע, בזה הוא פורק עול הבורא יתברך
מעמו, ואין בעליו עמו, לכן עונש יענש.

על יסוד דבריו כתב לפרש את הפסוק 'לא הביט און
ביעקב ולא רעה עמל בישראל', אשר עמל הוא כינוי לשוגג,
כלשון הכתוב (משלי יב, כא) 'לא יאונה לצדיק כל און' ומפרש
רש"י, לא תזדמן לו עבירה בלי דעת, והיינו שוגג, ולשון האבן
עזרא (איוב ה, ה) הוא: "כל עמל שהוא עם און, הוא כמוהם",
וזה הוא לשון און ועמל שהוא לשון שוגג, ובזה כתב הטעם
מדוע אין עונשים על השוגג, שהנימוק הוא שלא הביט ולא
ראה, 'כי ד' אלקיו עמו', והרי בעליו עמו.

את סיום הכתוב 'ותרועת מלך בו', שמעתי מאדוני

משלהם, 'גורי אריות' (בראשית מט, ט; ירמיה נא, לח) ו'כפירי אריות' (שופטים יד, ה; יחזקאל יט, ב - ג), ועוד, כשלצד זאת אף יש להם שטחים נרחבים, להוכיח את אומץ לבם, עוז רוחם, וגבורתם.

תכונות אלו של הארי, מאפיינות גם את עם ישראל, כך שלהיות יהודי, פירושו, להיות גיבור כארי. אם כי יש לציין, כי מעולם לא התמודדו בכוח גבורתו המורגשת, אלא תמיד עומדת לנגד עיניו דברי הכתוב (דברים ז, ז) 'כי אתם המעט מכל העמים', וחזקים המה מאיתנו, אולם בשטח הגבורה הנפשית, התמודדו נגד כל עמי העולם, ואף יכולנו להם.

בסעיף הראשון של השולחן ערוך (או"ח סימן א' סעיף א') הוזכר: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא המעורר השחר", זה הוא הסעיף הראשון של קיומנו ועמידתנו, להתגבר כארי, וזה ניתן להשגה על ידי זריזות מתמדת, וכפי שאכן הזריזות תופסת אצלנו מקום נכבד וחשוב. 'וישכם אברהם בבקר' (בראשית כב, ג), כך לימד אותנו היהודי הראשון, שפירסם את שמו של הקדוש ברוך הוא בעולם. המלך שלמה מגנה את העצלות עשר פעמים בספרי משלי וקהלת.

מה גם, אשר אי אפשר לקיים את המצוות שבין אדם למקום, ושבין אדם לחברו, בלי זריזות מרובה, יש צורך בפעולות מיוחדות בכדי לעמוד על משמור הזריזות בכל מישורי החיים. ועד כדי כך חשובה הזריזות במחננו, עד שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עבודה זרה כ:): "זריזות מביאה לידי נקיות", היינו לידי קדושה, ובמדרש (במדבר רבה י, יז): "שכל מעשה הצדיקים במהירות", ויתן אל הנער וימחר לעשות אותו' (בראשית יח, ו), 'ותמחר ותרד כדה' (בראשית כד, מו), 'ותמחר האשה ותרץ' (שופטים ג, יד). ובנושא כליו של השולחן ערוך מצאנו גם כן על חובת הזריזות, בטורי זהב (סימן תקמ"ה ס"ק י"א): "ואין לך דבר גדול מזה שמאבד הזמן", ובמגן אברהם (או"ח סימן תקפ"ג ס"ק י'): "והיושב בטל כישן דמי".

גם ההתנהגות המוסרית היא חלק בלתי נפרד מתכונות האופי שלנו, הנימוס והדרך ארץ קודמים לתורה, "דרך ארץ קדמה עץ החיים" (תנא דבי אליהו רבה פרק י'), ההתנהגות בחברה ובציבור, מעידה על אופיו של האדם, ועל הלך מחשבתו.

אגב דבריו ארשה להוסיף, כי חסידים מספרים על סבי הרב הצדיק מזידיטשוב זי"ע שבעת ירדתו לטבול במימי המקוה, פשט בגדיו על שלבי המדרגות, ובהעלותו לבשם, כל כך זריזות הייתה בו. כך גם, ראש הקהל הרב דניאל סגל נרו יאיר, כשרואה אותי מתנהג בזריזות ובמהירות, הביטוי שלו הוא, כי הינכם בבחינת הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע, וכאשר שאלתי אותו על פשר הדימוי, אמר לי, כי קרא בכתבי מנשה אונגאר, שהרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע היה איש זריז ומהיר, כדרכי הצדיקים.

אבי זקיני רבי אליעזר זאב זצ"ל האדמו"ר מבוטשעטש בשם הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לפרשו מלשון ריעות והתדבקות, שאם אדם מישראל מתרועע ודבק במלכות שמים, ואינו פורק עולו מעליו, אין החטא נחשב לו, וזהו 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', וזאת על ידי 'ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו', שהוא מתחבר ומתדבק אל השם יתברך.

ומפי הרה"צ בדורנו מרן ר' יעקב שליט"א מספינקא שמעתי לפרש, 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', מי שאינו רואה כל פגם ביהודי, סימן ואות הוא אשר 'ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו', שהוא ריעו של השם יתברך, שאינו רואה רע על האיש היהודי.

*

מעלות האריה שבקרב בית ישראל

כרע שכב כארי (במדבר כד, ט)

כתב הרב אברהם ניסן אורנשטיין זצ"ל (הנאום והדרוש לבר מצוה פרשת בלק מאמר ד'), כי הנה בפרשת השבוע הננו קוראים על המאבק הקשה שניהל בלעם הרשע כדי לקלל את בני ישראל, אולם כל מאמציו לא הועילו לו, עד שנאלץ לקבל את מרותו של הקדוש ברוך הוא, ובמקום לקלל את ישראל, הוצרך לברכם, והמשיך את ישראל לאריה.

בביטוי זה השתמש גם יעקב אבינו באמרו (בראשית מט, ט) 'גור אריה יהודה', אולם הוא אמר זאת רק על שבט אחד, ואילו כאן המשיך את העם כולו לארי. התנא (אבות פ"ה מ"ב), מורה לנו 'הוי גיבור כארי', אבל אין זה אומר בהכרח שהארי הוא אכן הגיבור מבין כל החיות, כי נראה לפי דברי חכמינו זכרונם, כי הדוב הוא יותר עז הימנו, ויותר בעל תחבולות, וכמו שכתבו התוספות (עבודה זרה ב: בד"ה וארו): "ויש לומר, דאף על גב דארי מלך, מכל מקום דוב הוא עז יותר, ובעל תחבולות".

אכן אם כן יש לתמוה, למה לא זכה הדוב להיות מלך החיות. רק תשובתו בצידו, הואיל והוא כבד בתנועתו, עצל מטבעו ואיטי מאוד. מאידך הארי קל תנועה הוא, מהיר ביותר, ויודע להסתדר ברגעים קשים ומסוכנים. הדוב אפילו כשהוא קשור לגדר או למוט ברזל, הריה הוא מסתובב הנה והנה, ללא מנוחה, דבר המעיד על פיגור נפש, וחוסר קרקע מוצקה תחת רגליו. ואילו לעומתו, הארי, הופעתו יפה, נימוסית ואצילית, כולה אומרת כבוד, הילוכו מתון, דבר המעיד על בטחונו העצמי, יציבותו הנפשית, והרגשת קרקע מוצקה מורגשת תחת רגליו.

ישנה תכונה נוספת אצל האריה, שאינה קיימת אצל חיות אחרות, והוא מעמדם של גורי הארי, אשר אצל שאר החיות האחרות, גוריהם אינם תופסים מקום מיוחד לכשלעצמם, ואילו אצל הארי נודעת חשיבות מיוחדת לגורים, יש להם שמות

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרונתה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא פעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

וי"ל ע"י מכון 'שם ושארית' בוטשעטש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM